

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

DAY 3: THE FIRST REBELLION

רמב"ן (בראשית א:יא)

ואני תמה, איך לא הזכיר הכתוב אילני הסרק, ואיך צוה בעץ פרי לבדו. ואולי בזה נתעוררו רבותינו שאמרו (ב"ר ה ט) אף אילני סרק עשו פירות. ואם כן נאמר כי מקללת "ארורה האדמה" להלן (ג יז) היו סרק: ויתכן שיהיה פירוש הכתוב תצמיח הארץ צמח, ועשב מזריע זרע, ועץ עושה פרי. והנה בתחילה גזר בעשבי הסרק ובאילני הסרק.

חזקוני (בראשית א:יב)

ואם תאמר, הרי כמה אילני סרק יש? אלא י"ל הכי קאמר, ועץ עושה פרי למינהו

בראשית רבה (ה:ט)

ויאמר אלהים תדשא הארץ, תני בשם ר' נתן ג' נכנסו לדין וד' יצאו מחוייבין, ואלו הן אדם וחיה ונחש נכנסו לדין, ונתקללה הארץ עמה, שנאמר (בראשית ג) ארורה האדמה בעבורך, שתהא מעלה לך דברים ארורים, כגון יתושים וזבובין פרעושיין... ולמה נתקללה... ר"י ב"ר שלום אמר שעברה על הצווי שכך אמר לה הקב"ה תדשא הארץ דשא וגו', מה הפרי נאכל אף העץ נאכל, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ דשא וגו' הפרי נאכל והעץ אינו נאכל, ר"פ אמר אף הוסיפה על הצווי סמכה לעשות רצון בוראה, עץ עושה פרי אפי' אילני סרק עשו פירות, על דעתיה דר' יהודה ב"ר שמעון נחא, אלא על דעתיה דר' פנחס למה נתקללה, אלא כאינש דאמר יהון לייטין ביזיא דהדין מניק.

ירושלמי בלאים (פ"א ה"ז)

ואם כן למה נתקללה הארץ, ר' יודן בר שלום אמר על ידי שעברה על גזירותיו של הקב"ה תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע והיא לא עשת אלא ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו, רבי פינחס אמר שמחה בציוויה והוסיפה אילני סרק על דעתיה, דרבי יודן בר שלום יפה נתקללה הארץ, על דעתיה דרבי פינחס למה נתקללה הארץ, כאינש דאמר ליט ביזא דכן איינק ואתיא כ"י

גמ' חולין (ס:)

רב אסי רמי, כתיב: +בראשית א'+ ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא, וכתיב, +בראשית ב'+ וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא! מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים, וירדו גשמים וצמחו; ללמדך: שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים

גמ' סוכה (לה.)

תנו רבנן: +ויקרא כג'+ פרי עץ הדר – עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג

לבוש האורה (בראשית א:יא)

אין הפירוש שהאדמה עברה במזיד על ציווי הקב"ה שאין בה יצר הרע שתהא עוברת במזיד על ציווי הקב"ה... כי אינו מדבר אלא מן הכח ומזל שיש לה למעלה והוא מן הכח שיש להם בחירה

גור אריה (בראשית א:יא)

אין הפירוש שהאדמה עברה במזיד על ציווי הקב"ה שאין יצר הרע בה שתהא עוברת במזיד על ציווי הקב"ה, אבל כי הארץ הזאת שנוי יש לה, שהיא בלבד נחשבת מן התחתונים, כי "השמים שמים לה" והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו:טז) . . . כי השמים מן העליונים והארץ מן התחתונים, ובעבור חסרונה היא מחסרת מן השלמות תמיד, וזהו שאמר "אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", פי' כי א"א להיות האדם צדיק "בארץ" אשר יעשה תמיד הטוב והשלמות "בארץ" שהיא מוכנת תמיד אל החסרון בעבור החסרון שלה. לכך כאשר גזר מאמר הקדוש "עץ פרי עושה פרי" בעבור חסרונה לא היתה ממלאה רצון בוראה והיתה מחסרת מן השלמות. וכאשר חטא האדם בא לו פחיתת חטאו אשר חטא ג"כ מזה, לפי שהוא נברא מן האדמה אשר יש בה מן החסרון, ולפיכך נמצא חסר ג"כ שלא היה מקיים מצות בוראו על השלימות

אזנים לתורה (בראשית א:יא)

וק' הלא אין "בחירה" לארץ? וי"ל שהמלא הממונה . . . עוד י"ל שבששת ימי הבראשית היה הברואים במדרגה גבוהה (רע"ב), שהיה דבר ה' עם הארץ וצוה עליו להוציא דשא ועצים

של"ה הקדוש (פ' נח תורה אור ג')

כי ראוי להיות עץ פרי עושה פרי . . . ונתבטל, ונגנז עד לעתיד שיוחזר ויהיה עץ פרי והעץ עצמו פרי . . .

אזנים לתורה (שם)

אבל למה שינתה הארץ ועברה על ציווי ה'? . . . ושמעתי בשם המגיד ממיזבוז זצ"ל שהארץ עשתה עבירה לשמה, כדי להציל את בנה אדה"ר מדין גמור, שאם הוא היה החוטא הראשון בעולם לא היה לו תקנה, ולפיכך הקדימה הארץ לחטוא, כדי להמתיק את דינו

מזרחי (בראשית א:יא ד"ה נפקדה)

אין זה סותר מה מה שפירש גבי ארורה האדמה . . . דמשמע שלא בעון שבה נתקללה. דאיכא למימא דהא והא גרמה והכי קאמר: כשנתקלל אדם על עונו והוצרך לקלל גם האדמה בעבורו, כמנהג הבריות, נפקד גם עונה עם אותה קללה.

נחלת יעקב (בראשית א:יא ד"ה נפקדה)

כ' הרא"ם ואין זה סותר . . . ולי נראה דבמחל' שנויה וז"ל ב"ר . . . משמע בהדיא דפליגי ולא אמרינן דהא והא גרמא . . . ואפשר לומר דס"ל להרא"ם דאע"ג דפליגי, היינו דר"פ חולק אר"י, אבל ר"י אינו חולק אר"פ, וממילא הכא והתם סתם כר"י, ונ"ל לקיים דבריו דאי ס"ד דר"י ס"ל דבעונה לחד נתקללה א"כ למה המתין הקב"ה לקללה כשחטא אדם ולא מיד כששינתה . . .

ילקוט שמעוני (רמז כ"א)

ועץ הדעת טוב ורע מה היה אותו האילן שאכל ממנו אדם הראשון . . . רבי אבא דמן עכו אמר אתרוג היה הה"ד ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו', אמרת איזה אילן שהעץ נאכל כפריו אין אתה מוצא אלא אתרוג

שם דרך להגרש"ז ברוידא (בראשית א:יא-יב)

ובילקו"ש . . . וביותר מופלא, שדווקא מעץ הדעת שלא עבר על ציווי ה', נגרם חטא אדם הראשון ונתקלל כל העולם . . . דברים מופלאים אלו מסודות הבריאה ועומק הנהגת הקב"ה שהם למעלה מתפיסת והשגת השכל האנושי. ויש ללמוד מכך שבהנהגת הבריאה טמון עומק נעלם ונשגב מבינת אדם